

TURKEY IN GLOBAL COMPETITIVENESS REPORTS

Serkan IŞIK*

* Dr, Turkish Coal Enterprises, Ankara, Turkey
E-mail: serkan@tki.gov.tr

Copyright © 2018 Serkan IŞIK. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

In today's world, the importance of global competition is increasing. However, it is very difficult to measure global competitiveness. The World Economic Forum (WEF) publishes the Global Competitiveness Report annually by analyzing the productivity levels of its countries, the effectiveness of its institutions, policies and factors in relation to competitiveness. Global Competitiveness Index measures approximately 114 indicators with 3 subindex and 12 pillars within the weighted average of many factors. When the Turkey's data related to global competitiveness report published in the last decade, it is observed that fluctuated global competitiveness. However, Turkey has not changed that pillars with a global competitive advantage and disadvantage. Considering the indirect relationship with other pillars, it can be said that the most important factor affecting the global competitiveness is education.

Keywords: Global Competitiveness, Global Competitiveness Index, Global Competitiveness Report.

JEL-Classification: E00, F01, F19

KÜRESEL REKABET RAPORLARINDA TÜRKİYE*

ÖZET

Günümüz dünyasında küresel anlamda rekabetin öneminin giderek arttığı görülmektedir. Bununla birlikte küresel rekabet gücünün ölçülebilmesi oldukça güçtür. Dünya Ekonomik Forumu (WEF), rekabetçilikle ilgili olarak ülkelerin üretkenlik düzeylerini, kurumlarının, politikalarının ve faktörlerinin birbirleriyle etkin çalışıp çalışmadığını analiz ederek Küresel Rekabetçilik Raporu'nu her yıl yayımlamaktadır. Raporunda yer alan Küresel Rekabetçilik Endeksi de rekabet edebilirliği, yaklaşık 114 adet göstergesi, pek çok unsurun ağırlıklı ortalaması çerçevesinde 3 alt endeks ve 12 başlıkla ölçülmektedir. Son on yılda yayımlanan küresel rekabet raporlarındaki Türkiye ile ilgili veriler incelendiğinde, küresel rekabet gücünün dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir. Ancak Türkiye'nin küresel rekabet

* Bu çalışma Serkan Işık'ın "Yatırım Carilerinin Türkiye'nin Küresel Rekabet Gücü Üzerindeki Etkileri" başlıklı doktora tezinden (Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018) üretilmiştir.

avantajına ve dezavantajına sahip olduğu başlıklar değişmemiştir. Diğer başlıklarla dolaylı ilişkisi düşünüldüğünde, küresel rekabet gücüne en çok etki eden unsurların başında eğitimin geldiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Küresel Rekabet, Küresel Rekabet Endeksi, Küresel Rekabet Raporu.

1. GİRİŞ

Dünyadaki ticari serbestleşme, küreselleşme sürecinin önemli bir etkisidir. Küreselleşme sürecinde, küreselleşme ile ekonomik kalkınma ve ekonomik kalkınma için olumlu etkilerin değerlendirildiği ülkeler arasında malların, hizmetlerin ve sermayenin akışı üzerindeki kısıtlamalar kaldırılmış, bu da etkinlik ve rekabet gücünün artması, teknoloji transferi ve daha iyi koşullarda fonların sağlanmasını ortaya çıkarmıştır (Bayar ve Sezgin, 2017).

Küreselleşme sürecinde ülkelerin küresel rekabet gücünü ölçebilmek son derece önemlidir. Küresel rekabet gücünün ölçülmesinde kullanılan endekste (GCI), en önemli noktalardan biri sayısal olarak ifade edilmesinin zor olduğu düşünülen bazı göstergelerin de yer almasıdır. Toplamda yüzden fazla göstergenin gruplandırılarak belli kıstaslara göre ağırlıklandırılması ve bu veriler ışığında ülkelerin küresel rekabet gücünün ölçülmesi ve sıralanabilmesi oldukça önemlidir. Ülkelerle ilgili pek çok veriyi aynı anda ve karşılaştırılabilir nitelikte sunan ve her yıl yayınlanan küresel rekabet raporları; mevcut politikaların etkinliğini görmekte ve gelecekle ilgili politikaların belirlenmesinde son derece faydalı kaynaklardır.

Bu çalışmada, öncelikle küresel rekabet kavramına değinilmiş ve küresel rekabetin ölçümünde kullanılan yöntemle ilgili bilgi verilmeye çalışılmıştır. Ardından, ülkelerin küresel rekabet gücünü sistematik bir şekilde sunan küresel rekabet raporlarının yapısı hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra son on yıla ait küresel rekabet raporlarındaki Türkiye ile ilgili veriler derlenerek önemli görülen noktalar belirtilmiş, bunlarla ilgili çıkarımlar yapılmaya ve çözüm önerileri sunulmaya çalışılmıştır.

2. KÜRESEL REKABET KAVRAMI

Hangi iktisadi ve siyasi rejim altında olursa olsun, rekabet olgusu insan yaşamının ve toplum düzeninin ayrılmaz bir parçasıdır. İçinde yaşanan farklı iktisadi ve siyasi rejimler rekabet alanlarının sınırını ve niteliğini farklılaştırabilirler. Rekabet olgusundan kaçabilmek olanaklı değildir. Çünkü tüm iktisadi ve siyasi rejimlerin ortak amacı toplumların daha rahat, daha zengin ve daha mutlu yaşamasını sağlamaktır. Daha iyiyi bulmak ancak rekabet yolu ile olabilir (Kumcu, 2008). Değişen rekabet anlayışı, üretim üstünlüğü ile başlamış, maliyet, kalite ve hız üstünlüğü ile gelişmiş ve günümüzde hizmet üstünlüğü ile daha da belirgin hale gelmiştir. Rekabet, işletme ve tüketicilerin varlıklarını sürdürebilmeleri açısından gerekli bir olgudur (Demir ve Sezgin, 2017).

Rekabet edebilme en genel tanımıyla; uluslararası piyasalarda kabul gören mal ve hizmetleri üretebilme ve aynı zamanda şirketlerin, endüstrilerin, bölgelerin, ulusların ya da uluslarüstü bölgelerin, uluslararası rekabet içerisindeyken, görece olarak yüksek gelir ve istihdam

yaratabilmeleridir. Rekabet gücü kavramı, ele alınmak istenen alana (firma, sanayi veya ülke), rekabet gücünü belirlemede kullanılan ölçütlere ve bakış açısına (mikro ya da makro düzey) bağlı olarak çeşitli şekillerde tanımlanabilmektedir (Başkılıç, 2006; Sezgin ve Erkal Sönmez, 2012). Bunun yanında; küreselleşmeyle birlikte dünyada uluslararası rekabetin öneminin giderek arttığı görülmektedir. Günümüzde rekabet gücü, uluslararası alanda başarının ve yüksek performansın en önemli göstergesi olmuştur. Rekabet gücü yüksek ülkelerin refah düzeylerinin de daha hızlı artma eğiliminde olduğu görülmektedir (<https://lean.org.tr/global-rekabet-gucu-ve-turkiye-2/>). Küresel rekabet kavramı, adından da anlaşılacağı gibi, rekabet kavramının küresel boyutta değerlendirilmesidir.

3. KÜRESEL REKABETİN ÖLÇÜMLENMESİ VE KÜRESEL REKABET RAPORU

Dünya Ekonomik Forumu (WEF), rekabetçilikle ilgili olarak ülkelerin üretkenlik düzeylerini, kurumlarının, politikalarının ve faktörlerinin birbirleriyle etkin çalışıp çalışmadığını analiz ederek Küresel Rekabetçilik Raporu'nu her yıl yayımlamaktadır. 2005 yılından bu yana, artan sayıda ülke ve kurum tarafından ulusal rekabet gücü konusunda kıstas olarak göz önünde bulundurulmuş Küresel Rekabetçilik Endeksi'nin net yapısı, her ülkeye ulusal rekabet gücünü, zayıf ve güçlü yönlerini belirlemede yardımcı olmakta, politika reformu süreçlerinde yol gösterici olmaktadır (T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2017).

Küresel rekabet gücünün göstergesi olan "Küresel Rekabetçilik Endeksi" de yaklaşık 114 adet küresel göstergesi bir araya getirmekte ve birçok farklı unsurun ağırlıklı ortalaması çerçevesinde 3 alt endeks ve 12 başlıkla rekabet edebilirliği ölçümlenmektedir. Söz konusu başlıkların bazıları ekonomiyle doğrudan ilintiliyken bazıları ise dolaylı olarak ilişkilendirilebilmektedir. Küresel rekabet endeksini oluşturan alt endeksler ve başlıklar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1. Küresel Rekabet Raporunda Alt Endeksler ve Başlıklar

Temel Gereksinimler	Etkinliği Arttırıcılar	Yenilikçilik ve Gelişmişlik Faktörleri
1) Kurumlar	5) Yüksek Eğitim ve Öğretim	11) İş Gelişmişliği
2) Altyapı	6) Mal Piyasası Etkinliği	12) Yenilikçilik
3) Makroekonomik Çevre	7) İşgücü Piyasası Etkinliği	
4) Sağlık ve Temel Eğitim	8) Finansal Piyasa Gelişimi	
	9) Teknolojik Hazırlık	
	10) Piyasa Büyüklüğü	

Alt endeksler tüm ülkeler için geçerli olmasına rağmen, her ülkeyi farklı şekilde etkilemektedirler. Alt endeksler, ekonomilerin puan ve sıralamalarını söz konusu ekonomilerin içinde buldukları gelişmişlik düzeyi grubunun şartları doğrultusunda etkilemektedir. Küresel Rekabet Raporunda ülkeler beş gruba ayrılmış ve bu grupların her birinde rekabet göstergelerinin ağırlıkları farklılaştırılmıştır. Türkiye, düzey 2'den düzey 3'e geçiş aşamasındaki ülkelerdendir. Bu düzeydeki ülkelerde; kişi başı GSYH 9.000-17.000

ABD \$ aralığındadır. Bu ülkelerde endeks hesaplaması yapılırken; temel gereksinimler ağırlığı % 20-40, etkinliği arttıran faktörler ağırlığı % 50, yenilikçilik ve gelişmişlik faktörleri ağırlığı ise % 10-30 olarak belirlenmiştir.

Küresel rekabet raporundaki en başarılı ilk on ülke yıllardır, sıralamada küçük değişimlere rağmen, izledikleri başarılı politikalar sonucu ilk ondaki yerlerini korumuşlardır. Bu politikaların doğru analizi ile çıkarılacak dersler, ülkelere küresel rekabet gücünün artırılmasında rehberlik edebilecektir.

Küresel rekabet endeksinin üç alt endeksinden ilki temel gereksinimlerdir. Bu alt endeks altında dört başlık bulunmaktadır ve adından da anlaşılacağı gibi küresel rekabet gücü için gerekli olan temel unsurları içermektedir. Küresel rekabet endeksinde, ülkeler düzeylere ayrılmış ve göstergelerin ağırlıkları bu düzeylere göre farklılaştırılmıştır. Küresel rekabet raporları incelendiğinde, ülkelerin gelişmişlik düzeyleri arttıkça temel gereksinimler başlığı altında incelenen göstergelerin ağırlıklarının, hesaplamalarda azaldığı görülmektedir.

Küresel rekabet endeksinin ikinci alt endeksi etkinlik arttırıcılarıdır. Bu alt endeks altında altı başlık bulunmaktadır ve söz konusu başlıklar küresel rekabet bakımından etkinliği arttırıcı nitelikte göstergelerden oluşmaktadır. Küresel rekabet bağlamında gelişmişlik düzeyi düşük ülkelerde temel gereksinimler alt endeksinin ağırlığı yüksekken, orta düzey ülkelerde etkinliği arttırıcıların ağırlığı daha yüksektir. Dolayısıyla bu alt endeks altında incelenen başlıklardaki ve göstergelerdeki iyileşmeler, orta düzey ülkelerin küresel rekabet gücünün artmasına daha fazla katkı sağlayacaktır.

Küresel rekabet endeksinin son alt endeksi yenilikçilik ve gelişmişlik faktörleri alt endeksidir. Bu alt endeks iki başlıktan oluşur ve başlıktaki göstergeler daha çok inovasyonla ilgilidir. Özellikle küresel rekabet gücü yüksek ülkelerin küresel rekabet gücü hesaplanırken, bu alt endeks altında incelenen göstergelerin ağırlığı daha yüksektir.

4. KÜRESEL REKABET RAPORLARINDA TÜRKİYE'YE AİT VERİLER

Küresel rekabetle ilgili en güvenilir, analize uygun ve karşılaştırılabilir nitelikteki veriyi sağlayan kaynak olan ve Dünya Ekonomik Forumu tarafından hazırlanan Küresel Rekabet Raporlarında, genel konsept olarak küresel bir analiz yapıldıktan sonra o yıla ilgili sıra dışı durumlara vurgu yapılmakta ve daha sonra ayrıntılı ülke analizleri yapılmaktadır.

Rapor her yıl anahtar göstergelerle başlamaktadır. Raporun bu bölümünde dört temel gösterge verilmektedir. Bu göstergeler; nüfus, GSYH (ABD \$), kişi başına düşen GSYH (ABD \$) ve dünyadaki GSYH içinde ülkenin payıdır.

Tablo 2. Küresel Rekabet Raporlarında Türkiye İle İlgili Temel Göstergeler

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Nüfus (Milyon)	75,2	75,8	74,8	75,7	74,3	73,6	76,5	76,9	77,7	79,8
GSYH (Milyar ABD \$)	663,4	729,4	615,3	741,9	778,1	794,5	827,2	806,1	733,6	857,4
Kişi Başı GSYH (ABD \$)	9.629	10.471	8.723	10.399	10.522	10.609	10.815	10.482	9.437	10.742
Dünya GSYH Payı	1,37	1,35	1,25	1,29	1,36	1,35	1,35	1,40	1,40	1,66

Kaynak: Son 10 yıla ait “The Global Competitiveness Report” verilerinden hazırlanmıştır.

Tabloda son on yıla ait veriler incelendiğinde GSYH (ABD \$) artışına rağmen kişi başına düşen GSYH (ABD \$) miktarındaki artışın sınırlı kaldığı, buna da nüfus artışının neden olduğu söylenebilir. Bununla birlikte Türkiye, 2007 yılında Dünya toplam GSYH’sinin % 1,37’sini sağlarken 2016 yılında bu oran % 1,66’ya yükselmiştir. Temel verilerin ardından, raporda ülkelerle ilgili incelemeler sunulmaktadır. Ülke analizinde kullanılmak üzere belirlenen özellikli durumlar belirtildikten sonra genel bir yorum da yer alabilmektedir. Daha sonra, ülkenin rapor dönemindeki göstergelere ait skorları ve ülke sıralamalarını belirten ayrıntılı bir tablo yer almaktadır. Alt endeksleri ve başlıkların yıllar içindeki durumunu gösteren özet tablo hazırlanarak aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3. Küresel Rekabet Raporlarında Türkiye’ye Ait Rekabet Alt Endeksi ve Başlıklarının Birlikte Gösterimi

	2008-09 (134 Ülke)	2009-10 (133 Ülke)	2010-11 (139 Ülke)	2011-12 (142 Ülke)	2012-13 (144 Ülke)	2013-14 (148 Ülke)	2014-15 (144 Ülke)	2015-16 (140 Ülke)	2016-17 (138 Ülke)	2017-18 (137 Ülke)
Küresel Rekabet Endeksi	63	61	61	59	43	44	45	51	55	53
A.Temel Gereksinimler	72	69	68	64	57	56	56	57	56	60
1)Kurumlar	80	96	88	80	64	56	64	75	74	71
2)Altyapı	66	62	56	51	51	49	51	53	48	53
3)Makroekonomik Stabilitè-Çevre	79	64	83	69	55	76	58	68	54	50
4)Sağlık ve Temel Eğitim	78	74	72	75	63	59	69	73	79	84
B.Etkinliği Arttırıcılar	59	54	55	52	42	45	45	48	53	51
5)Yüksek Eğitim ve Öğretim	72	73	71	74	74	65	50	55	50	48
6)Mal Piyasasının Etkinliği	55	56	59	47	38	43	43	45	52	53
7)Emek	125	120	127	133	124	130	131	127	126	127

Piyasasının Etkinliği										
8)Finansal Piyasa Gelişimi	76	80	61	55	44	51	58	64	82	80
9)Teknolojik Hazırlık	58	54	56	55	53	58	55	64	67	62
10)Piyasa Büyüklüğü	15	15	16	17	15	16	16	16	17	14
C.Yenilikçilik ve Gelişmişlik Faktörleri										
11)İş Gelişmişliği	60	52	52	58	47	43	50	58	65	67
12)Yenilikçilik	66	69	67	69	55	50	56	60	71	69

Kaynak: Son 10 Yıla Ait The Global Competitiveness Report Verilerinden Hazırlanmıştır.

Türkiye, yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi; 2008-09 dönemi raporu sonuçlarına göre 134 ülke içinde 63. sıradadır. Rapor döneminde ülkemizin en başarılı olduğu gösterge 10. başlık olan pazar büyüklüğüdür ve Türkiye 15. sırada yer almış almıştır. Küresel rekabet gücü açısından en başarısız olunan gösterge ise emek piyasasının etkinliğidir ve bu alanda Türkiye 125. sıradadır. Son rapor dönemi olan 2017-18'de ise Türkiye 137 ülke içinde 53. sırada yer almıştır. Yani on yıl içinde Türkiye küresel rekabet gücü sıralamasında on sıra yükselmiştir. Bu rapor döneminde de en başarılı ve başarısız olunan başlıklar değişmemiştir. Söz konusu başlıklarda son rapor döneminde Türkiye sırasıyla 14. ve 127. olmuştur. Tablonun tamamı incelendiğinde, on yıl boyunca en başarılı ve başarısız olunan başlıkların değişmediği görülmektedir. Raporlarda yer alan tüm başlıklar aşağıda ayrıntılı olarak açıklanacaktır.

Küresel Rekabet Endeksinin kırılma noktalarına bakıldığında; 2012-13 rapor dönemine kadar sıralamada yükseliş izlenirken, bu dönemde çok önemli bir iyileşme olduğu görülmektedir. 2012-13 raporu sonuçlarına göre bir önceki döneme kıyasla 16 sıra yükseliş gerçekleşmiştir. Bu yükselişte en önemli pay kurumlar ve makroekonomik çevre başlıklarına aittir. Bu dönemden sonra, son döneme kadar, Türkiye'nin sıralaması düşüş trendine girmiştir ve 55. sıraya kadar gerilemiştir. Ülkemiz 2017-18 döneminde ise bir önceki döneme göre iki sıra yükselerek 53. sırada yer almıştır. Bu yükselişte pazar büyüklüğü başlığındaki iyileşme, ağırlığından ötürü etkili olmuştur.

- Temel Gereksinimler

Türkiye 2. düzeyden 3. düzeye geçiş evresindeki ülke kategorisinde olduğu için, temel gereksinimler alt endeksinin ülke sıralamasına ve puanlamasına etkisi % 38,9'dur (T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2017). Küresel rekabet gücünün ölçülmesindeki ağırlığı nedeniyle, bu alt endeks altındaki başlıklardaki gelişim izlenmesi gereken önemli konulardandır. Yukarıdaki tablodan, temel gereksinimler alt endeksinin yıllar içindeki gelişimi de izlenebilmektedir. Görüldüğü gibi 2008-09 rapor döneminde 72. sırada yer alan Türkiye 2012-13 döneminde 57. sıraya yükselmiş, sonrasında yatay bir seyir izlemiş, son

rapor dönemi olan 2017-18 de ise 60. sırada yer almıştır. Yani on yıl içinde Türkiye bu alt endekste 12 sıra yükselmiştir.

Temel gereksinimler alt endeksinin ilk başlığı olan “Kurumlar”da Türkiye, 2008-09 döneminde 134 ülke içinde 80. sırada yer alırken son rapor döneminde 137 ülke içinde 71. sırada yer almıştır. Bu başlıkta en başarılı olunan yıl 2013-14 dönemindeki 56. sıradır. Kurumlar başlığı altında 21 adet gösterge bulunmaktadır. Bu göstergelerin bazılarında iyileşme gözlenirken bazılarında önemli gerilemeler olmuştur. Bazı göstergelerde ise önemli bir değişim olmamıştır. Örneğin “terörizmin iş hayatına maliyeti” ve “azınlık payına sahip hissedarların korunması” verilerinde kayda değer bir değişim yoktur. Bununla birlikte özellikle yargı ile ilgili göstergelerin ciddi şekilde bozulduğu görülmektedir. Örneğin, “yargının bağımsızlığı” sıralamamız 64’ten 103’e gerilemiştir. “Zorlu düzenlemelerde yasal çerçevenin etkinliği” verisinde ise 2009-10 döneminde 71. sırada olan ülkemiz 103. sıraya gerilemiştir. Bu sıralama bir önceki dönemde yani 2016-17 döneminde 117. sıraya kadar gerilemiştir. Bu verilerin, hem prestij kaybı hem de özellikle yabancı yatırımları olumsuz etkileme ihtimalleri gibi etkileri dikkate alındığında, küresel rekabet gücü üzerinde ciddi olumsuz etkiler yarattığı bir gerçektir. Zira bu sıralama, Türkiye’yi birçok geri kalmış ülkenin de altında bir noktaya getirmektedir.

Türkiye’nin kurumlar başlığında en başarısız olduğu gösterge ‘terörizmin iş hayatına maliyeti’dir. Bu başlıkta ülkemiz her rapor döneminde en son sırada yer alan ülkeler arasında olmuştur. Hatta 2010-11 döneminde 139 ülke içinde 135. sırada yer almıştır. Son rapor döneminde ise 137 ülke içinde 120. sırada yer almıştır. Bu veriye iyileşme demek oldukça güçtür. Terörizmin azalması ve iş hayatında oluşturduğu maliyetlerin azalması küresel rekabet gücümüze olumlu katkı sağlayacaktır.

Kurumlar başlığı altında olumlu veriler de bulunmaktadır. Örneğin kurumsal yönetimlerin etkinliği’nde 79 sıra, devlet harcamalarındaki etkinlik’te 59 sıra, devlet politikalarının şeffaflığı’nda 55 sıra, kamu fonlarının çevrimi’nde 45 sıra yükseliş olmuştur. Kuşkusuz bu yükselişler Türkiye’nin küresel rekabet gücünü arttırmasına katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda bazı göstergelerdeki değişimler, aynı veya başka alt endeksler altında bulunan göstergeleri de dolaylı şekilde etkilemektedir. Örneğin “devlet harcamalarındaki etkinlik”teki bir yükseliş “makroekonomik çevre” başlığına olumlu katkı sağlayacaktır.

Kurumlar başlığı altında rekabet gücüne katkı sağlayan ve en başarılı olunan gösterge “yatırımcıları korumak için alınan önlemler”dir. 2013-2014 rapor dönemine kadar gerileme görülen ve 57. sırada olan Türkiye, sonraki yıllarda yapılan düzenlemelerle olumlu bir trend yakalayarak bir sonraki dönem 34. ve 2015-16 döneminde 140 ülke içerisinde 13. sıraya yükselmiştir. En son rapor döneminde ise Türkiye 21. sıradadır.

Temel Gereksinimler alt endeksinin ikinci başlığı altyapıdır. Türkiye’nin bu başlıkta, üst sıralarda yer aldığı göstergelerin sayısı görece yüksektir. Aynı zamanda yükselme trendi içinde olan başlıklar da vardır. Bunlara ek olarak, diğer pek çok başlık altında yer alan göstergelerin yükselebilmesi için de altyapıdaki iyileşmelerin olması ön koşuldur.

Türkiye, bu alt endekste Küresel Rekabet Gücü Endeksi sıralamasında 2008-09 döneminde 66. sıradayken 2017-18 dönemi raporunda 53. sırada yer almıştır. Yani on yıllık süreçte ülkemiz söz konusu başlıkta 13 sıra yükselmiştir. Bu alt endekste ülkenin rekabet gücü bakımından en avantajlı olduğu gösterge, “havayolu yolcu taşıma kapasitesi”dir (milyon/hafta). 2008-09 döneminde 24. sırada olan Türkiye son rapor döneminde 17. sırada

yer almaktadır. Ayrıca “hava taşımacılığı altyapısının kalitesi” göstergesinde de Türkiye 55. sıradan 31. sıraya yükselmiştir. Havacılık sektöründe ülkemizin görece rekabet avantajına sahip olduğu söylenebilir.

Temel gereksinimlerin üçüncü alt başlığı “makroekonomik çevre”dir. Daha önce makroekonomik stabilite olan başlığın adı makroekonomik çevre olarak değiştirilmiştir. 2008-09 döneminde 134 ülke içinde 79. sırada olan Türkiye, on yılda önemli bir ilerleme kaydederek 2017-18 döneminde 137 ülke içinde 50. sırada yer almıştır.

Bu başlıkta Türkiye’nin en başarılı olduğu alan “Devlet Borcu (% GSYH)”dur ve bu alanda yıllar itibariyle önemli bir gelişme sağlanmıştır. 2008-09 döneminde 68. sırada yer alan ülkemiz 2017-18 döneminde 23. sıraya yükselmiştir. Devlet borçları/GSYH rasyosundaki iyileşmeyle birlikte Türkiye 45 sıra birden yükselmiştir. Makroekonomik çevre başlığındaki en kötü gösterge enflasyondur. Enflasyon göstergesinde Türkiye hemen her yıl 100. sıranın altında yer almıştır. 2015-16 rapor döneminde ülkemiz 140 ülke içinde 128. sırada, son rapor döneminde ise 137 ülke içinde 116. sırada yer almıştır. Enflasyonun kontrol altına alınması halinde hem doğrudan etkiyle hem de dolaylı etkilerle Türkiye’nin küresel gücünün artacağına kuşku yoktur.

Temel Gereksinimler alt endeksinin dördüncü başlığı “sağlık ve temel eğitim”dir. Türkiye bu alanda 2008-09 döneminde 134 ülke içinde 78. sırada yer alırken son rapor döneminde 137 ülke içinde 84. sıradadır. Yani 10 rapor dönemi içinde 6 sıra gerilemiştir. Kuşkusuz bu sıralama gelişmiş ülke olma iddiasında olan bir ülke için son derece kötüdür. Çünkü sağlık ve eğitim alanlarındaki başarı, inovasyon ve etkinlikle ilgili göstergeler başta olmak üzere birçok alanı etkileyerek ülkelerin küresel rekabet gücünü arttırmaktadır.

Başlık incelendiğinde sağlık ile ilgili göstergeler daha iyiyken temel eğitim ile ilgili göstergelerde ülke sıralaması daha kötüdür. Türkiye, temel eğitimin kalitesinde 105. sıradadır ve bu sonuç diğer uluslararası ölçümlerin sonuçlarıyla uyumludur. Genel rekabet endeksini etkilemesinin yanı sıra bu gösterge diğer birçok göstergenin temelini oluşturmaktadır. Kuşkusuz temel eğitim kalitesinin kötü olduğu bir ülkede yüksek eğitim kalitesi de yüksek olamaz. Bununla birlikte inovasyon, bilim ve girişimcilikle ilgili alanlarda da ülkenin rekabet gücü düşük olacaktır. Bir diğer etki de emek piyasasının etkinliğinde görülmektedir. Türkiye’nin en başarısız olduğu başlık olan bu göstergede, eğitim kalitesinin düşüklüğünün de önemli bir neden olarak dikkate alınması gerekmektedir.

- Etkinliği Arttırıcılar

İlk alt endeks olan temel gereksinimler incelendikten sonra ikinci alt endeks olan “etkinliği arttırıcılar” endeksi incelenmiştir. Türkiye, Küresel Rekabet Endeksi Raporuna göre 2. düzeyden 3. düzeye geçiş ülkelerindedir ve bu alt endeksin ülke sıralamasına ve puanlamasına etkisi % 50’dir. Bu alt endeksin ilk başlığı yüksek eğitim ve öğretimdir. Türkiye’nin bu başlıktaki sıralaması yıllar itibariyle yükseliş eğilimindedir. Son rapor dönemi olan 2017-18’de Türkiye 48. sıraya yükselmiştir. Ancak başlık altındaki sekiz göstergeden bazılarında ülke sıralaması oldukça kötüdür ve kötüye gidişin devam ettiği raporlardan izlenmektedir. Türkiye, son raporda eğitim sisteminin kalitesinde 101. sırada iken, matematik ve fen bilimlerinin kalitesinde 104. sırada, yönetim bilimleri okullarının kalitesinde ise 108. sıradadır.

Etkinlik arttırıcılar alt endeksinin ikinci başlığı mal piyasasının etkinliğidir. Bu başlıkta Türkiye, son rapor döneminde 53. sırada yer almıştır. Bu başlık altında Türkiye'nin en başarılı olduğu gösterge yerel rekabetin yoğunluğu olmuştur. 2008-09 döneminde 42. sırada olan ülkemiz önemli bir gelişme göstermiş ve 2010-11 döneminden bu yana rekabet avantajı sağlamıştır. Son rapor döneminde ise 137 ülke içinde 9. sırada yer almıştır. Mal piyasasının etkinliği başlığında Türkiye'nin en başarısız olduğu gösterge ithalat/GSYH olmuştur. 2011-12 rapor döneminde 125. sırada olan ülkemiz son rapor döneminde 114. sırada yer bulmuştur. Etkinlik arttırıcılar alt endeksinin üçüncü başlığı ise ülkemizin en başarısız olduğu başlık olan emek piyasasının etkinliğidir. Türkiye'nin küresel rekabet gücünü en çok azaltan bu başlıkta, son on raporda kayda değer bir iyileşme gözlenmemiştir. Başlıktaki en kötü gösterge kadınların işgücüne katılımıdır ve ülkemiz son rapor döneminde 123. sırada yer almıştır. Bu başlıktaki başarısızlığın ve herhangi bir iyileşme görülmemesinin temelinde eğitim sisteminin yetersiz olması yatmaktadır. Niteliksiz işgücünün fazlalığı ile Türkiye'nin iyi eğitilmiş ve nitelikli iş gücünü ülkede tutamamasını, ayrıca yurt dışından eğitilmiş işgücünü ülkeye çekme kapasitesinin son derece yetersiz olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Bu alt endeks altındaki diğer başlık "finansal piyasaların gelişmişliği"dir ve son raporda Türkiye 80. sırada yer almıştır. Sonraki başlık ise "teknolojik hazırlık"tır. Bu başlıkta ülkemiz 62. sıradadır. Etkinlik arttırıcıların son başlığı ise "piyasa büyüklüğü"dür. Ülkemizin en fazla küresel rekabet avantajına sahip olduğu başlık piyasa büyüklüğüdür ve Türkiye 14. sırada yer almıştır.

- Yenilikçilik ve Gelişmişlik Faktörleri

Küresel rekabet endeksinin ilk iki alt endeksi incelendikten sonra üçüncü alt endeks olan yenilikçilik ve gelişmişlik faktörleri incelenmiştir. Bu alt endeksin Türkiye sıralamasına ve puanlamasına etkisi % 11,1'dir (T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2017). Yani Türkiye için küresel rekabet endeksi üzerindeki etkisi diğer alt endekslere kıyasla sınırlıdır. Söz konusu alt endeks altında iki gösterge bulunmaktadır. Alt endeksin ilk başlığı iş gelişmişliğidir ve Türkiye'nin sıralaması 67'dir. Yenilikçilik ve gelişmişlik faktörleri alt endeksinin ikinci ve son başlığı yenilikçiliktir. Küresel rekabet endeksi raporlarında ilk sıralardaki ülkelerin en başarılı olduğu alanlar olan bu başlıkta, Türkiye 2017-18 rapor döneminde 69. sırada yer almıştır.

Yenilikçilik başlığında Türkiye'nin en başarılı olduğu gösterge patent başvurularıdır. Son on yıl içinde Türkiye 27 sıra yükselerek 39. sıraya yükselmiştir. Bu göstergede sıralama yapılırken nüfusa oranla patent başvuru sayısı değerlendirilmektedir. Patent başvurularının sonuçları ve nitelikleriyle ilgili bir değerlendirme yapılmadığı için sadece bu veri üzerinden yapılacak değerlendirme sağlıklı olmayacaktır. Benzer durum altıncı gösterge olan mühendis ve bilim adamlarının mevcudiyeti için de söylenebilir. Burada da niteliğe, etkinliğe ve verimliliğe bakılmamaktadır. Türkiye son rapor döneminde söz konusu göstergede 49. sırada yer almıştır.

Konuyla ilgili değerlendirilmesi gereken belki de en önemli konu yenilikçilik kapasitesidir. Son on rapor incelendiğinde Türkiye'nin yenilikçilik kapasitesinin rakiplerine göre düştüğü görülmektedir. 2008-09 döneminde ülkemiz 55. sıradayken sonraki dönem 46. sıraya yükselmiş ancak bu düzeyi koruyamamış ve 2017-18 döneminde 74. sıraya kadar gerilemiştir. Bu durum gelecek için olumsuz bir veridir.

Başlıkta dikkat çeken diğer bir gösterge de bilimsel araştırma enstitülerinin kalitesidir. Özellikle yüksek eğitimin kalitesi verisiyle birlikte değerlendirilmesi gereken bu göstergeye göre Türkiye’de çok ciddi bir gerileme olmuştur. On yıl önceki raporda 52. sırada olan ülkemiz son rapor döneminde 137 ülke içinde 100. sırada yer almıştır. Yani kapasite ve nitelik üzerinden yapılan analizlerde Türkiye başarısız bir grafik çizmektedir.

Firmaların Ar-Ge harcamaları, başlık altında yer alan diğer bir göstergedir. Türkiye son rapor döneminde 69. sırada yer almıştır. Bu göstergede en başarılı olduğumuz dönem 2012-13 rapor dönemindeki 56. sırayken, en başarısız olunan dönem 2014-15 dönemidir ve ülkemiz 89. sırada yer bulmuştur. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre; Türkiye’de Ar-Ge harcamaları 24 milyar 641 milyon TL’dir. Ayrıca gayrisafi yurtiçi Ar-Ge harcamasının GSYH içindeki oranı 2015 yılında % 0,88 iken, 2016 yılında % 0,94’e yükselmiştir (<http://www.tuik.gov.tr/HbPrint.do?id=24865>). Dünyada ise 2015 yılında en çok Ar-Ge harcaması yapan üç şirket; Volkswagen (15,3 Milyar \$), Samsung (14,1 Milyar \$) ve Intel (11,5 Milyar \$) olmuştur (<http://www.strategyand.pwc.com/>). Yani ABD doları bazında karşılaştırıldığında Volkswagen firmasının Ar-Ge harcaması tek başına, Türkiye’de yapılan toplam Ar-Ge harcamasının yaklaşık 2,5 katı civarındadır. Bu alanda sıralamamızın yükselebilmesi için; güçlü olabileceğimiz sektörler belirleyip, doğru bir planlamayla Ar-Ge alanında etkin politikalar belirlenmesi ve yatırım yapılması gerekmektedir.

5. SONUÇ

Uluslararası alanda ülke başarısının en önemli göstergelerinden biri olan küresel rekabet gücünün ölçülmesi oldukça güçtür. Bu zorluğa rağmen, ülkeleri pek çok göstergelyi dikkate alarak değerlendiren ve küresel rekabet gücünü endeksler yardımıyla sayısal olarak ifade ederek sıralayan bu kıymetli raporun dikkatle incelenmesi gerektiği açıktır. Dolayısıyla küresel bağlamda rekabeti etkileyen unsurların belirlenmesi ve bu unsurların küresel rekabet gücü üzerindeki etkilerinin ölçülmesi, politikaların belirlenmesinde ve uygulanmasında önemli bir yol göstericidir.

Yüzden fazla göstergelyi değerlendirerek son derece kıymetli bilgiler sunan Küresel Rekabet Raporu, Dünya Ekonomik Forumu tarafından her yıl yayımlanmaktadır. Endeksler yardımıyla karşılaştırılabilir veriler sunan raporda, 12 başlıkta küresel rekabet gücü ölçümlenmektedir. Son yıllarda ülkemiz küresel rekabet gücü sıralamasında diğer ülkelerle kıyaslandığında gerilemekte, özellikle bazı alanlarda son sıralarda yer almaktadır. Eğitim sisteminin kalitesi, emek piyasasının etkinliği gibi alanlarda Türkiye en son sıralarda iken; bürokrasi, niteliksiz işgücü ve vergi sistemi en sorunlu alanlar olarak ortaya çıkmaktadır. Küresel rekabette en başarılı olunan alan ise piyasa büyüklüğüdür.

Hızla değişen dünya koşullarına uyum sağlayarak refah düzeyinin yükseltilmesini hedefleyen Türkiye, küresel rekabet gücünü arttıracak politikaları belirlerken söz konusu rapordan istifade edebilir. Ayrıca rapor, uygulanan politika sonuçlarını izleme olanağı da sunmaktadır. Küresel rekabet raporlarında belirtilen başarılı ülke uygulamalarından da faydalanılabilir. Ayrıca raporda küresel rekabet dezavantajı olan alanlar belirlenerek, uygulanacak politikalar ve kullanılacak araçlar seçilebilir.

REFERENCES

- Bayar, Y. ve Sezgin, F. H. (2017). Trade Openness, Inequality And Poverty in Latin American Countries, *Ekonomika*, 96(1), 47.57.
- Demir, N. ve Sezgin, F. H. (2017). Borsada İşlem Gören Sanayi Şirketlerinin Rekabet Gücünün Ölçülmesinde Faktör Analizi Yaklaşımı, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Kongresi (USAK'17) Bildiriler Kitabı*, 1758-1772.
- Başkılıç, E. (2016). Türkiye'nin Uluslararası Rekabet Gücü; Bazı AB Ülkeleri Kıyaslaması, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kumcu, E. (2008). Rekabet Üzerine Denemeler, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/akademikcalismalar/17-pdf> (Erişim Tarihi: 14.12.2017).
- <http://www.strategyand.pwc.com/> (Erişim Tarihi: 23.03.2018).
- <http://www.tuik.gov.tr/HbPrint.do?id=24865>, (Erişim Tarihi: 20.04.2018).
- <https://lean.org.tr/global-rekabet-gucu-ve-turkiye-2/> (Erişim Tarihi: 15.03.2018).
- T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Küresel Rekabetçilik Raporu 2016-2017, http://risk.gtb.gov.tr/data/52c58a61487c8eca94a7c696/Kuresel%20Rekabet%C3%A7ilik%20Raporu%202016-2017%2025_05_2017.pdf.
- Sezgin F. H. ve Erkal Sönmez Ö. (2012). Rekabet Endeksine İstatistiksel Yaklaşım: İMKB'de İşlem Gören Sanayi Firmaları İçin Bir Uygulama, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 81-92.